

Božič.

Oko če zaprem, pa te vidim; uho če zatisnem, pa slišim tvoj klic, in v temo če bi krenil, vem, da bi šla za menoj, povsod za menoj, o noč, od Boga nam poslana, noč-znanilka Brezkončne Dobrote, noč-svetilka Brezdanje Ljubezni...

Pa nočem zapirati oči. Še bistreje bom pogledal; ne bom zatiskal ušes, še tanje bom prisluhnil, in ne pojdem, kjer je mrak, temveč ročno bom stopil, da te občutim, da te vsrkam globoko vase: sveta, sveta noč!

Drobne svečke goré v mahu in zvonovi zvoné čez svet:

Slava Bogu na višavah in mir na zemlji ljudem, ki so blage volje...

Mesija, ki si nam dan nocoj, Dete Device, v listje položeno, pred Teboj klečim in Te molim tudi jaz, zadnji pastirček Tvoj.

In sem blage volje to noč.

In sem močan in glasan to noč: Razkrijmo srca, ta revna, na široko, da posije nanja sveti Božič! Umiјmo duše v sveti reki, ki lije nocoj iz štalice ob Betlehemu! O bodimo, ostanimo božične blage volje, da ne bo zastonj ta sveta noč.

Pred Teboj klečim, Skrivnost Najslajša! Ne zganejo se ustna, ne vzpné desnica, le srcé drgeče, in v prsih zveni beseda iz otroških let, pesemca materina, ki zvončkljá v meni že toliko božičnih noči.

Drobne svečke goré v mahu.

Ti, ki si prišel med nas, ohrani nam in našim mir, krepčaj nam in našim ljubezen, Ti, zgolj ljubezen...

Zvonovi zvoné čez svet.

Anton Žužek.

Roža z Mucne gore.

4.

ri zvezde, lepe kakor same božje lučce, so se že užigale na prostranem nebu; mračniki so frfotali skozi temni mrak; večerni vetrec se je bil že polegel, ko je došel Gab do jezerca. Tam se je vsedel na obcestni kamen in je strmел na mirno bičje, ki je nagosto pokrivalo jezerski breg. Gab je premišljal, kam bi se obrnil, da bi ga brž ne zalotili domači in sosedovi. — »Domov ne grem,« si je dejal odločno. »In po kaj naj hodim domov? Saj tam me ne čaka nič dobrega. V goro grem, pa se bom skrival, tudi deset let, če bo treba... Pa kam bi šel? Na Poljano ne grem in tudi na Strmec ne, ker bi me tam prehitro zajeli. Kaj, ko bi šel v Planico? Nekam daleč je do tja in tudi precej od rok je. Pa se dobi tam kaka samotna pastirska koča, kjer bi lahko prenočeval in si kuhal, če bom imel kaj. Kar v Planico pojdem — tam bo še najbolje, in tam me tudi nihče ne bo iskal, še najmanj pa oče in sosedovi. — Hej, kar grem, zadnji čas je. Ovce so prišle brez pastirja domov. In oče vidi, da manjka jarec, in sosed vidi, da mu manjka šest ovac in jarec tudi. Pa bo skrbelo oba, in me pojmeta iskat. Pa prideta znabiti ravno semkaj in me pograbita. O, to bi pokalo! Gab, kar hitro naprej, da se skriješ v varni Planici!«

In Gab je poslušal samsebe, pa pohitel naglo ob cesti kraj samotnega močvirja. Noč se je vedno bolj temnila, in zvezde na nebu so se gostile. A Gaba ni bilo strah, ko je stopal po zapuščeni cesti. Vedel je, da mora vsak čas pogledati izza škrbastih snežnikov mesec. Potem bo pa svetlo in se bo videlo kakor podnevi. Gab je že pustil za sabo kraj, kjer izvira podkórenska Sava, in je šel dalje med črnim smrečjem. Vedno bolj samotno je postajalo okrog njega. Fanta se je že pollaščala tesnobna bojazen. Pa se je spominjal povesti starega očeta, ki mu jih je pravil pozimi. Vse povesti so se vršile ob teh skrivnostnih jezercih in sredi smrečja, ki je zdaj stopal mimo njega. No, tiste povesti so bile strašne in polne prikazni, razbojstev in črnih strahov. Živo so zdaj stopile Gabu pred oči te povesti, in skoro so se mu zježili lasje. Trikrat zapored se je plašno prekrizal in zasopel: »O, da bi bilo že konec tega smrečja! O, da bi že izšel svetli mesec! Potem me ne bo več strah. Še na misel mi ne bodo prišli več črni strahovi in divji razbojniki, ki mi je o njih pravil stari oče...«

Pa je bilo nazadnje smrečja in strahu res konec. V temi so se zasvetile pred Gabom tri samotne luči. Gab je vedel, da je došel do Ráteč. Globoko se je oddahnil in se je ustavil na cesti. Pa je hotel tu počakati, da izide mesec, in potem nadaljuje nočno pot. In ni čakal dolgo. Zakaj hipoma se je zasvetilo nad črno goro, izza gore pa je prilezel mesec počasi, počasi kakor pomišljevaje. Zasvetilo se je po ozki, zagorski dolini,

zasvetilo se je srebrno; biseri so blesketali po nizki travi, in nad zemljo je pihal lahen, mrzel vetrec. Gab je tedaj krenil s ceste na levo in šel naglo po razdrapani kolovozni poti, ki je držala preko polj. Kmalu je došel do podnožja gore in do smrekovega gozda, ki je pokrival vse pobočje strme gore. Pot je zavila premo v gozd in je vodila — kdo ve kam.

Toda Gab se ni ustavil niti za trenutek. Saj je dobro vedel, da ta pot ne vodi nikamor drugam kot v Planico. Čvrsto je stopal navzgor in gledal neprenehoma v tla. Zakaj pot je bila preprežena z debelimi koreninami. Gab bi se bil lahko spotaknil vsak trenutek, da ni pazil. Pa je dobro pazil in se zato ni spotaknil niti enkrat. Tudi temno je bilo v gozdu; le tu pa tam so se vsuli na pot skozi redke veje in listje srebrni mesečni žarki in so trepetali komaj vidno po zemlji in po rosni travi, ki je rastla kraj poti. Gab se je vsakokrat oddahnil, ko je zagledal te mesečne žarke. Zdaj ni več mislil na nesrečo, ki ga je bila zadela podnevi; mislil je samo na to, kam ga privede pot in kje bo nocoj prenočeval in spal. Neutrudno je stopal po klancu navzgor in se ni ustavil nikjer. Ustavil se je šele tedaj, ko je došel med planinskim svetom vrh strme poti. Tam je malce počil in si je otrl z rokavom pót s čela.

Potem pa je ubral spet naprej. Pot zdaj ni bila več strma, ampak se je vila čedno, ravno pod temnim smrečjem. Gozd zdaj ni bil več tako zarastel in gost kakor doli na klancu. Po vsakem petem koraku je obsvetlila Gaba jasna mesečina in mu je razsvetljevala pot. Ves vesel tega je bil Gab prepričan, da mu bo mesec svetil vso dolgo pot. — »No, hencajte! — bi rekli naš stari oče,« je dejal, »saj pojde vse lepo in gladko. Še preden bom utegnil prav pomisliti, koliko časa sem hodil, bom že pri pastirskih kočah. Tam se pa vležem na pógrad in spim do poznega jutra. Potem pa lepo premislim vse, kar bo treba ... Saj mi ne bo hudega. V Planici je lepo, pa bom nemara živel kakor tisti kraljevič iz petnajste dežele, ki mi o njem včasih povedó stari oče ... Hencajte, no, hencajte — tako bo prav in nič drugače ...«

Gab se je že skoro smejal samsebi in nič ga ni bilo strah sredi samotnega gorskega sveta. Še tedaj nič, ko je pričel nekje sredi goščave lajati lisjak in je zaskovikala sova z groznim, zateglim glasom.

Lisjak in sova še dolgo nista utihnila in sta še precej časa spremljala Gaba s svojim lajanjem in vpitjem. Šele tedaj, ko je došel Gab do širne goličave, sta umolknila in se nista oglasila več. Gab pa se je ustavil na goličavi in se je ozrl okrog sebe. Goličavo so pokrivala debele, razmetane skale, vseokrog obdane od nizkega, krivenčastega rušja in nebogljenih, od viharjev in plazov pokvečenih borovcev. Goličava je prehajala na obeh straneh v strmo, navpično skalovje, ki se je grozno dvigalo proti nebu. Visoko je bilo tisto skalovje in se je dotikalo skoro samih božjih zvezd, ki so brlele veselo po nebu. Skalovje je bilo še vse prepreženo s širnimi snežišči, ki so se blestela v srebrnih mesečnih žarkih. Nikjer ni bilo živega glasu, in v tej tišini je Gab razločno slišal le utripanje lastnega srca.

»No, hvala Bogu — zdaj je pa gozda konec,« se je razveselil. »Še dobre pol urice, pa sem pri pastirskih kočah. Tam se naspim in odpočijem, ker me res že težko nosijo noge. Jutri bo pa drugače. Pozabim na vse skrbi in na nesrečo, ki hodi kakor senca za menoj.«

Šel je dalje preko goličave, in mesec mu je dobro razsvetljeval vso pot. Precej časa je hodil, da je prišel spet do goščave, ki se je raztezala daleč po ozki soteski. A pot je vodila naravnost v tisto goščavo, in to je bilo Gabu prav neprijetno. »Prezgodaj sem se veselil! Zdaj bom moral

pa spet trapati po tej temini in paziti na te nesrečne korenine, da se ne spotaknem in ne telebnim z nosom ob tla... Oj, kaj te je tukaj treba, ti prebita goščava?»

A je uvidel Gab, da mu javkanje nič ne pomaga. Odločno se je napotil kar v goščavo in stopal sredi nje naprej, samo naprej. Grmovje ni bilo visoko, a mesec mu je še vedno sijal na pot. Toda počasi je postajalo okrog Gaba vseeno vedno temnejše. Gab se je čudil temu in je ugibal, odkod ta tema. Naposled se je ozrl na mesec in se je prestrašil. Videl je, kako tiči mesec ravno na ostrem vrhu razdrte Ponce, kakor da se je nabodel tja in ne more naprej. Pa mesec se ni nabodel, ampak se je pogrezal počasi počasi za snežno goro.

»Oh!« je zastokal Gab v svojem strahu. »Ne zahajaj, mesec — lepo te prosim, vsaj zdaj ne zahajaj! Oh, to bo strašna tema tod okrog, če tebe ne bo več na nebu... Ti, mesec! Ne hodi še nikamor! Samo toliko še počakaj, da pridem jaz do pastirskih koč. Ubogaj, mesec, vsaj nocoj ubogaj!«

A mesec ga ni poslušal. Še enkrat se je posmejal zagorskemu svetu, potem pa se pogreznil kar hipoma in je izginil za škrbastim snežnikovim robom. In bliskoma se je razgrnila okrog in okrog tema, tako črna tema, da Gab ni videl niti roke, ki jo je držal pred nosom. In skozi to črno temo se je moral Gab plaziti naprej. Tápal je z nogami in z rokami okrog sebe, a mu vse ni nič pomagalo — spotaknil se je pri vsakem desetem koraku in enkrat še telebnil na tla, kakor je bil dolg in širok. Zbolelo ga je pri tem padcu prav nemilo, in kolena ter komolce si je obdrnil. Pa je končno le izprevidel, da ne more v tej temi nikamor. Ves zasopel in obtolčen se je ustavil, in polastili sta se ga zla volja in malodušnost.

»Nikamor ne morem naprej, ker mi je ušel ta neumni mesec,« je zagodrnjal. »Če grem še sto korakov naprej, pa si polomim noge in razbijem glavo... Najpametnejše bi bilo, da se ustavim tukaj in počakam jutra. Potem grem lahko brez skrbi naprej in ne morem zaiti.«

Gab je poslušal samega sebe. Sklonil se je, pa je tipal okrog po mrzli zemlji in kmalu otipal mahovito trato kraj visoke skale. Nič ni pomišljal, ampak se je kar zleknil po trati. Trdo je zapel suknjič in se je stisnil v dve gubi. Trikrat se je prekrižal in je potisnil klobuk na oči. Še je godrnjal nekaj nevšečnega, a že spal sredi godrnjanja...

V spanju ga je pa pričel tresti mraz, da so mu zobje kar šklepetali. Radi tega se je predramil, pa poizkušal, da vstane. Težko je šlo, prav težko, ker so mu bili udje odreveneli in prezebli. Nazadnje pa je vendarle stopil na noge in se pričel pretegovati, da bi se nekoliko ogrel. Stopical je sem in tja po trati in se končno toliko ogrel, da ga ni več stresalo. Pogledal je na nebo in na zvezde, da ugane, če bo kmalu noči konec. A zvezde so bile še visoko, visoko.

»Kaj sem napravil, kaj sem napravil!« je zatarnal Gab. »Kaj imam iskati tu v Planici, kjer me bosta znabiti končala lakota in mraz? Mar bi bil zdajle doma na klopi za pečjo. Lepo bi se zavil v očetov kožuh, in toplo bi mi bilo, oh, tako toplo! — Da me mora ta nesreča tako preganjati! Nič ne bo drugače — samo zaradi tiste preklicane rože, tiste rože-ponože. Ali je bila tišta roža toliko vredna,

da moram trpeti tak mraz zaradi nje? Ah, nemara še umrjem nesrečno, kot je bil umrl rajni Martin?»

Gab je stopical še hitreje po trati. Roke si je mencal in se pretegaval na vso moč. Nazadnje se je vendarle ogrel in ni čutil mraza več. Ker je bil pa zaspan in so mu bile trepalnice težke kot kamen in so ga bolele, je sedel v zatišje za skalo. Komaj desetkrat je utegnil zasopsti, pa je že zaspal, zvit v klopčič kakor trd jež. Pa ga je v spanju spet stresnilo, stresnilo dvakrat... petkrat... desetkrat... in moral je odpreti oči in se skobacati na noge. A zdaj je šlo že težje; ves život mu je bil trd in mrzel, kakor da je v resnici zmrznil. Prestrašen se je začel gibati sem in tja — iztegnil desnico počasi počasi, za njo levico, potem levo nogo, potem desno. Pri tem ga je pa tako bolelo, da je nehote vpil od bolečin.

V Planici pozimi.

A končno so se mu vendar razmajali otrpli udje, da je že lahko hodil po trati gor in dol. Pa je speč pogledal na nebo, in glej — zvezd ni videl nikjer več. Nebo je bilo sivo, sivo kakor svinec; medla svetloba se je razprostirala po mračnem gorovju in po ozki soteski. Skozi sotesko pa je vel mrzel veter, in veje so šelestele, in rosa se je usipala z njih in je žuborela komaj slišno.

Gab je videl vse to in v svojem veselju je kar iztegnil roke proti nebu. — »Dani se, se že dani!« je zaklical. »Konec je te strašne noči. Da le nisem zmrznil. Zdaj pride solnce — jojmene, toplo solnce!«

Gaba je minila hipoma vsa otrplost. Opletel si je prteno malho, pa se splazil nazaj na pot. Dan je postajal vedno svetlejši; divni snežniki so se že svetili v prvi, srebrni jutranji svetlobi; vetrec je pihal vedno močnejše skozi ozko zagorsko sotesko, in vedno glasneje je curljala gosta rosa

z nemirnega vejevja. Tedaj se je zasvetilo pred Gabom, visoko gori po vrhovih orjaških snežnikov se je zasvetilo, kakor da je padel iz neba božji plamen in je zažgal skalnate velikane...

»Oj, solnce prihaja!« je zavrisnil Gab in pričel skoro teči po poti. V tem hipu je pozabil na ves strah in na ves mraz, ki ju je bil moral prestatiti v mrzli noči. Vse moči so se mu povrnile, in čutil se je tako lahkega in čilega, da bi bil splezal brez napora na divji Jalovec, ki se je vzpenjal v kotu med snegom in ledom v jutranje nebo. Že si je Gab zažvižgal veselo pesmico in je spel naglo in nevzdržno med nizkim grmovjem. Goščava se je pričela redčiti in prikazovalo se je spet golo, razmetano skalovje in krivenčasto rušje. Gab je že čul votlo bobnenje, ki je prihajalo od nekod daleč, in slutil je, da bo to Nadiža, ki drvi preko skalovja in oblastno šumi in prši... Vedel je tudi, da ni več daleč od pastirskih koč, in da je najhujša pot za njim.

A hipoma je obstal in je posluhnil. V goščavi se je oglasilo čudno, strašno lomastenje, ki je prihajalo bliže, vedno bliže. — »Ali je jelen — ali kaj bo?« se je zavzel Gab in postal. Tisto čudno lomastenje je bilo že blizu. Veje so se tresle in se sklonile — o sveta Pomagalka! — izza goščave je stopila velika, kosmata zver. Na pot je skočila in obstala pet korakov pred Gabom.

Gab se je zdrnil, in stotisoč mravelj mu je zagomazelo po životu. Mraz ga je stresel, in od silnega strahu mu je zastalo za trenutek srce. Spoznal je divjo zver... Bil je ravno tisti medved, ki ga je bil vodil oni dan tuji, črni mož po vasi, in ki mu je bil Gab vrgel v hrbet kamen. Še je tičal tej zveri železni obroček v nosu — prav dobro ga je Gab opazil in zato vedel, da je to oni medved, ki je bil v nedeljo pobegnil črnemu možu. Mrtvo ovco je držala ta zver v gobcu, in njene oči so se svetile divje-krvoločno in prihuljeno.

»Vsi božji svetniki, pomagajte!« je zavzdihnil Gab in se ni mogel premakniti z mesta. S široko odprtimi očmi je strmel na medveda in se je tresel po vsem životu. »Zdajle naj izpusti zverina mrtvo ovco in pograbi mene, ki sem kamen zalučal vanjo... Raztrga me pošast in me požre...«

Medved je malce zagodrnjal in hlačal naprej. Postrani je pogledal Gaba s svojimi srepimi očmi. Potem je skočil s poti v grmovje in izginil med črno goščavo...

Gab se je tedaj zavedel v svojem strahu, in vsa odrevenelost ga je mahoma minula. Spustil se je v tek in zdrvel naprej po poti. Ozrl se ni niti za trenutek. Ves je bil v misli, da mu je medved za petami. Ustavil se je šele, ko je pribežal do divje vode, ki se je penila in hrumela sredi skalnatega jarka. Tedaj se je ozrl in videl, da medveda ni nikjer. Globoko se je oddahnil, pa sedel na ploščnat kamen kraj vode. Z roka-
vom si je obrisal pot s čela in sopol kakor meh... »O, strah, ta strah!« je šepetal. »Kako sem se zgrozil te nemarne zverine! Čisto sem mislil, da me bo... Pa me vendarle ni... Čudno, da me ni pograbila! Ali pa sem ji le jaz ubežal in ni mogla tako hitro za menoj?... Bojim se jaz takega-le kožuha izstradanega! Ali nisem vrgel sredi vasi kamen vanj?«

Gab si je zmel ves zadovoljen roke, z glavo je kimal in se je muzal, veselo muzal. V svojem velikem veselju se je nazadnje celó na glas zasmeljal.

Francka Župančič:

Kako je našla dušica pokoj.

(Pravljica.)

(Konec.)

Vesela bojazen je tedaj spreletela dušico: Najde li znabiti tu svoje domovje — človeka brez duše —? Tiho se je vzdignila, se privila tesno k pastirčku in mu zašepetala: »Če iščeš dušico, tukaj sem in rada ostanem pri tebi.« — Pastirček se je prestrašil, zrl naokrog, a dušice ni mogel zapaziti. Kdo je pač videl dušo z zemskimi očmi? — A čul je njen glasek in čutil, da ni več sam v samoti. In čimdalje je prisluškoval šepetu, tem več usmiljenja je občutil do uboge dušice. Naposled je sklenil, da ji poskrbi bivališče. Sam je ni mogel sprejeti, ker je imel že svojo dušo, in še prav posebne vrste. Čeravno je namreč imela njegova duša svoj dom, vendar se je le čutila osamljeno. Hrepenela je po neki neznani tujini, po neki sorodni duši, ki je morala bivati nekje, ki je pa deček ni poznal, a si je je želel z vso močjo. Je-li prišla res zdaj k njemu? — Tega si ni vedel povedati. A vnaprej sta živela pastirček in uboga dušica skupaj na osamljeni trati. Drug drugega sta tolažila. Pastirček ni bil več tako zapuščen, in dušica je imela počitek. Tako se je polagoma

pomirilo njeno hrepenenje po domu in pastirčkova želja po tujini. Čeravno pastirček ni videl svoje tovarišice, je vendarle čutil njeno bližino in bil srečen. Vso svojo čudno dušo ji je razkril in ji potožil vse, kar mu je polnilo srce. Uboga dušica ga je umela predobro in ga tolažila ljubko. Sčasoma sta bila oba zadovoljna in srečna. In če sta si za dne zaupala docela svoje najgloblje misli, se je vsanjala na večer uboga dušica tako globoko domov v raj, da se je zazdela pastirčku v snu kot ljubko bitje, ki je iz daljine prispelo k njemu. — V naslednjem jutru sta bila potem oba bolj tiha in sanjava, in nobeden ni razumel, kako je mogel živeti nekoč brez drugega — ter kaka bi bila njiju ločitev?

Kaj pa se je zgodilo s cvetom, ko mu je ušla dušica tako nepremišljeno? Ko je stopil nekega dne spet angel življenja k drevesu duš, je oni cvet malce odprl svojo čašo solnčku. Tedaj ga je angel utrgal in nesel na zemljo. Vedel pa ni, da je cvet nem in brez duše.

V kraljevi palači je bila ravno tedaj rojena drobna kraljična in v njeno zibelko je položil angel nevidno cvet brez dušice. Tako se je zgodilo, da je kraljična imela vse, česar je poželela — in še več — le enega in najboljšega ni imela: duše!

Spčetka se res ni poznala ta pomanjkljivost na njej. Deklica je ljubko rastla. Šele po letih se je razvidelo, da je drugačna, kot so drugi otroci. Ni se mogla smejati nikoli od srca, ne žalovati, ne milo plakati. Ravnodušno je živela vse dni brez posebnega veselja ali boli in se neizmerno dolgočasila.

To je žalilo otrokove starše. Toda zaman — nihče ni vedel pomoči. Saj nihče ni vedel, česa manjka deklici.

V podstrešni izbi starega gradu je bivala tedaj stara žena. Ta je živela dalj časa kot drugi ljudje, je več videla, več trpela kot vsi drugi. Ona edina je spoznala in izprevidela, česa manjka deklici. Nekoč je dejala tiho sama pri sebi: »Tako mlada, tako lepa in kraljična! Gorje ji, ker ji manjka duše!«

Dekletce je pa imelo izvrsten sluh. Slišalo je starkine besede, a ni dalo opaziti, da je čulo in umelo, ker ni hotelo biti pomilovano. Doma pa je vseeno vprašalo svojo mamico: »Kaj je to: duša? Zakaj je nimam jaz?«

Kraljica se je ustrašila in pomislila. Potem je dela žalostno: »Hvali Boga, če je nimaš. Mnogi jo imajo in jo brezmiselno pogubé. Jaz sem svojo že zdavnaj izjokala.«

A ta odgovor ni zadovoljil deklice. Odslej se je vedno izpraševala: »Kaj je duša?« —

Nihče pa ji tega ni vedel raztolmačiti, ali pa ji iz tega ali onega vzroka niso hoteli povedati, kar so vedeli. Dovolj! Deklica ni dobila popolnega odgovora. In čim dalje je bila v negotovosti, tembolj je postajala radovedna. Lotil se je je nenavaden nemir, in ni se več ob premišljevanju toliko dolgočasila. Naposled je pa vendarle sklenila, da premaga svoj ponos in vpraša starko, ki jo je nekoč pomilovala: »Kaj pa je duša?«

In glej, dobila je odgovor. Starka je dolgo zrla deklici v oči in potem je rekla: »Duša je najdražje, kar ima človek. Je del nebes samih na svetu. Kar živi v tebi, kar se raduje in veseli v tebi, kar toži in plaka — to je duša! Kar vzbuja v tebi radost in srečo, kar te pogloblja v žalosti in ti izvablja solze — to je duša. Utrip srca in navdušenost — povzroča duša. Kar te uči sočustvovati z bridkostjo drugih in te sili k ljubezni do vseh ljudi — to je duša!«

»Toda vsega tega jaz nimam in ne poznam!« je zaklicala začudena deklica.

»Ravno zato, ker nimaš duše,« ji je odgovorila starka.

»Jaz pa hočem dušo!« je zaječala deklica. »Zakaj je pa nimam?«

»To ve Bog,« ji je odgovorila starka. »Morda si jo pa izgubila? Potem jo moraš iskati!«

To je bilo lahko rečeno, a težko storjeno. Nikjer ni bilo dobiti duše za kraljično. Po vsej deželi je bilo razklicano in plačilo je bilo obljubljeno onemu, ki bi prodal svojo dušo. Pri vsem povpraševanju se je pa ocenjala tudi vrednost duše. Naenkrat je spoznal vsakdo, da je duša, ker ima le eno, nekaj dragocenega, nenadomestljivega in neprecenljivega. Skratka: čim dalje, tem težje je bilo izpolniti željo kraljične, in čim dalje, tem žalostnejša je postajala deklica.

Nekega dne pa, ko so se spet vrnili razposlani sli brez duše, je sklenila deklica drzen sklep: »V tujini si hočem sama poiskati duše. Kolika radost, če se vrnem z dušo, in osrečena bom!«

V neki noči, ko je vse snivalo v gradu, je ubežala deklica in šla iz dežele. Začela se je zanjo trudapolna pot: iz kraja v kraj, nizdol, navzgor, po solnčni vročini in v viharjih. Mnogokrat se je onemogla zgrudila. Rada bi se bila vrnila, a sramovala se je — ker še vedno ni našla duše. Kjerkoli je namreč vprašala, povsod so jo zavrnili. Nekateri so se ji smejali in ji rekali: »Neumnica!« Drugi so bili sirovi z njo, in le malo njih jo je tolažilo. Duše pa ji le ni mogel ali ni hotel dati nihče.

Čim dalje je potovala, tem bolj se ji je kvarilo lepo oblačilce. Zlato kronico je bila že zdavnaj izgubila z glave, črevlji so ji bili raztrgani in nožice dostikrat okrvavljene od potov, trnja in kamenja. Če pa jo je zapuščal pogum, se je spomnila besed starke: »Duša je najdražje, kar ima človek. Je del nebes samih na svetu« — in deklinčno hrepenenje po duši je rastlo vedno bolj in jo podžigalo kakor neugasljiv ogenj ter ji dajalo istočasno moči, da je prenašala vse trpljenje. A vseeno je postajala vedno bolj izmučena in od dne do dne bolj boječa. Dospela je naposled do rdečecvetne trate, na kateri sta živela pastirček in ona dušica. Tam je deklica onemogla in že mislila, da mora umreti. Utrujeno glavico je naslonila na deblo stare vrbe, sklenila ročice in zrla k nebu, koder je ravno vzšla večernica, tolažeče in ljubko migljajoča.

»Oj, da moram umreti, preden sem našla svojo dušo!« je vzdihnila deklica. A ravno v tem treenutku je šel mimo pastirček s svojo čredo. Ob njegovi strani pa je nevidno plula uboga dušica.

Pastirček je uzrl deklico — in deklica je zagledala njega... Istočasno se je začul vzklík: »Moje domovje — jaz sem našla svoj dom!« To je zašepetala uboga dušica — in bilo je topot zadnjikrat, da je čul pastirček njen glas.

Vrgel je od sebe svojo ovčarsko palico, hitel k deklici, pokleknil pred njo, ji zrl v začudene, vprašujoče oči, rekoč: »Si li prišla vendar, zaželjena duša! Zdaj te ne pustim več od sebe!«

Tedaj je postalo deklici kar čudno prijetno. Nepoznano čuvstvo jo je navdalo, srce ji je utripalo burneje, in bilo ji je, kot da je po dolgi blodnji dospela v pravo domovanje.

»Duša je najdražje, kar ima človek. Je del nebes samih na svetu!« ji je nenadoma prišlo na misel in zaznala je zdaj, da je našla svojo dušo. Občutila je srečo in radost, smehljala se je in plakala je od veselja. Oklenila se je pastirčka in šepetala presrečna: »Hvala bodi nebu, našla sem svojo dušo!«

Tako sta postala srečna pastirček in kraljična — in uboga dušica je našla svoj pokoj.

Gorski:

Zanimive pripovedi profesorja Silvestra.

8. Potovanje na luno.*

pet smo stali pred vilo profesorja Silvestra. Na vsak sestanek nas je prišlo več. Tudi taki so prihajali, ki v šoli niso kazali posebnega veselja za nauke učiteljev.

Odprla so se vrata profesorjeve vile. Pa — kaj to? Namesto postrežnice — kot ponavadi — je stal pred vežnim pragom profesor sam. Roč ključev je držal v rokah. Prijazno nas je povabil, naj gremo za njim, in s svojo sivo glavo se nam je še priklonil in rekel:

»Otroci! Danes bo pa nekaj posebnega. Ne bomo ostali spodaj v sobi. Pojdite enkrat z menoj v moj stolp. Tam boste videli čudne stvari. Pa pazite, da se kdo ne pobije na stopnicah!«

Profesor se je zasuknil in krenil skozi vežo po strmih stopnicah v stolp. Tudi mi smo jo ropotaje ubrali za njim. Vsak je hotel biti prvi, zato ni bilo nič čudnega, če je nastala gneča in krik na temnih stopnicah. Profesor je bil skoro primoran, da nam je zažugal:

»Otroci, če bo pa tako, se bomo pa rajši vrnili...« Vžgal je svojo električno žepno svetiljko, in mi smo utihnili... Tudi je vzel iz žepa velik ključ in odprl z njim s pločevino obita vrata v stolp.

Vstopil je, mi smo se pa tiho — kot je hotel — zvrstili okrog njega v podstrešnem stolpu.

* Glej pripoved 6. in 7. v letniku 1925.

Komaj smo se upali dihati. Pred nami je bilo toliko prečudnih naprav in instrumentov, da nam je kar jemalo sapo. In to tembolj, ker je bil stolp zadelan od vseh strani tako, da bi bila v njem popolna tema vsepovsod, ako bi nas in stolpa ne bila razsvetljevala rdeča profesorjeva električna svetiljka.

Posebno je vzbujal našo pozornost velik inštrument, ki je stal pritrjen sredi stolpa na visokem stebru. Bila je to cev iz medi, dolga in debela, kot smo videli ob vojaških vajah manjše vojaške topove. Vrh te cevi so bili razni vijaki in ročaji, na vsakem koncu pa je imela ta cev steklen pokrov, in sicer na enem debelega in velikega, kot je srednjevelik krožnik, na drugem koncu pa dosti manjšega, morda velikosti stekla, kot ga vidimo pri naočnikih. Bil je namreč ta inštrument profesorjev veliki daljnogled. Z njim je bilo mogoče iz stolpa opazovati zvezde, sto- in še večkrat povečane.

Poleg daljnogleda pa je bilo tam še mnogo drugih večjih in manjših naprav. Nad vse zanimiva se nam je zdela velika stenska ura, ki je tako enakomerno tiktakala v podstrešni tišini, zamrežena s steklenim okvirom. Pa tudi debele knjige so bile ondi razvrščene po predalih. V njih so bile menda popisane vse zanimivosti vesoljnega sveta.

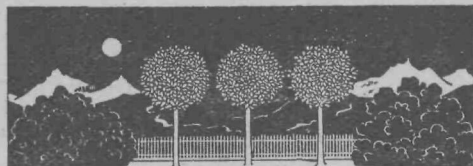
Tedaj je prišel stari profesor vrteti in premikati vijake na svojem daljnogledu. Pritrdil je zdaj tega zdaj onega, hkrati pa hodil pogledovat zdaj na ta, zdaj na oni konec cevi. Pristavil je stol, stopil nanj in odpahnil zapah izza line na stropu stolpa. In glejte! Toplo solnce se je vsulo skozi lino v podstrešni stolp.

Profesor je še enkrat pokukal skozi daljnogled, ki je bil namerjen naravnost skozi lino proti jasnemu nebu, in je veselo vzkliknil:

»Aha! Otroci, jo že imamo! Prav dobro se nam je posrečilo. Pogledjte jo še vi, otroci, pa mi povejte, če jo poznate!«

Šli smo po vrsti drug za drugim k cevi, da pogledamo, kaj se vidi. In kaj je bilo? Videli smo velikanske planjave, gore in grape, temne sence in od solnca ožarjene vrhove gorâ. Nihče pa ni vedel, kaj bi to bilo. Na tihem smo bili pač prepričani, da je to morda naša zemlja, četudi se nam je zdela njena površina skozi dolgo cev dokaj drugačnejša, kot jo opazujemo v navadnem življenju okrog sebe.

(Dalje.)

Anton Žužek:

Božična.

Hladna je sobica hleva volička,
revna je posteljca slama oslička,
detece v jasliah: Kralj in Gospod!

Borni ovčarji pri vratih stojijo,
komaj da sopejo, vate strmijo,
detece v jasliah: Čudo sveta!

Mati Marija pa žalostna gleda:
zdaj je resnica postala beseda,
detece v jasliah: Človek in Bog!

Skozi noči najsvetejše žarenje
vidi na Golgoti zadnje trpljenje,
detece v jasliah: naš Rešenik!

Križ in trpljenje za vse, vse ljudi:
ovčarje, kozarje, ki sèm so prišli,
in tiste in tiste, ki k Tebi jih ni...

Slabo se je poboljšal. Iz kakšnega vzroka so izročili mladega fantiča Ivico Baloša iz Osjeka v poboljševalnico, nam ni znano. Le to vemo, da najboljši, srednjedobri in tudi vsi slabeyši fantiči ne pridejo v take zavode. Ta jih je moral imeti že precej za ušesi, kajti pri 14. letih je že ušel ven. Nazaj pa ni več maral — in konec? Našli so obešenega. Pregovor, ki veli: »Zgodaj začne žgati, kar kopri va če postati« — se je uresničil tudi pri tem nesrečnežu, ki ga tudi poboljševalnica ni izmodrila.

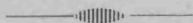
Neprijeten dvoboj. Pri Budanjah na Primorskem je pasel 15 letni Vladimir Slejko domačo živino. Kar se pojavi v višini nad njim mogočen orel, ki je krožil in krožil, dokler se ni spustil nizdol in se zakadil v pastirja. Ta se je branil na vso moč in kričal na vse grlo na pomoč. Vpitje ga je res rešilo. Neki lovec, ki se mu je zdelo izredno močno kričanje sumljivo, je prihitel ter tako posvetil orlu, da je imel dosti. Fantiča je bil pa orel že krvavo zdelal. Če do takrat še ni poznal tega ptiča-orjaka, zdaj si ga je dodobra in od blizu ogledal.

Dva jezika ima, pa ne more govoriti. Vse se primeri. V okolici Splita (Dalmacija) živi fantič, ki ima dva jezika, pa ju ne more rabiti. Starši so prinesli tega otročiča (Milko Bezmaljinović — se piše) v bolnišnico, kjer mu bodo z operacijo en jezik odstranili, ker je upanje, da bo potem mogel govoriti.

Kolikokrat se čita, da med nevihto ni varno iskati zavetja pod samcatim drevsom, pa se ljudje za take opomine le malo zmenijo. Žrtev take nepazljivosti je bila 15 letna deklica iz Loškega potoka, Marija Košmrl. Dne 28. julija opoldne so spravljali Mihovi (mati, hčerka in sin) med Retjami in Starim trgom seno. Hiteli so, ker se je bližala huda ura. Grmelo je in treskalo. Ko se je pa vsul dež, so stopili pod samotno drevo. Toda kmalu sta mati in sin zbežala izpod nevarne strehe. Hčerka je pa ostala tam, dasi jo je mati klicala, naj beži. Kar naenkrat je pa udarilo. Ko se je po nalive vrnila mati k hčeri, jo je našla mrtvo. Deklica je imela razbito uho in ožgane lase. Upamo, da je odšla v milosti božji.

Nevaren znak. Pravijo, da je zelo slabo znamenje, če nima mlad človek sočutja do živali, ali če kaže celo neko nepojmljivo nagnenje do mučenja živali. Blagega srca tak otrok gotovo nima, in dostikrat postane iz takega trdosrčnega človeka divje, drzne in neobčutne narave. — One dni smo čitali, da je (menda v Ljubljani) pobil neki še ne petletni deček v stanovanju hišne gospodinje iz neumljive lahkomišljenosti ali pa celo iz krvoželjnosti neko belo miško, ki jo je imela gospodinja za igračo. Kmalu nato je pa pahnil lepega psička z okna istega stanovanja na dvorišče. — Vsekako težko umljiva nagajivost, zlobnost in skoraj že okrutnost, ki jo je treba pravočasno okrcati, da se ne izprevrže še v kaj hujšega.

Telovadba, ki vodi pamet in previdnost, je brez dvoma koristna otrokom. Pretiranost in hlepenje po izkazovanju v vratolomnih vajah pa utegne imeti tudi zle posledice. Tudi pri telovadbi se pripete nesreče, včasih celo smrtné. Tako smo čitali zadnje dni, da se je pri šolski telovadbi smrtno ponesrečil 15 letni Frančišek Vesel, dijak v Clevelandu v Severni Ameriki. Njegov oče, slovenski rojak Peter Vesel, toži sedaj clevelandski šolski odbor za 20.000 dolarjev odškodnine. Po tem soditi, bi imelo biti krivo te nesreče nadzorstvo. Pa naj bo, kakor hoče; to je gotovo, da so nekateri fantje premalo oprezni in da si pri težkih vajah dostikrat preveč upajo. Kar neprijetno je včasih gledati, ko pri javnih nastopih nekateri kar kozolce preobračajo v zraku. Kaj bi bilo, če bi izpodletelo?!

Modrost v pogovorih domačih in tujih.

Mlaka.

Boljša lastna mlaka ko tuje morje.
Kjer mlaka, tam žabe.
Čim grša mlaka, tembolj vesele žabe.
Kdor se koplje v mlaki, je redko snažen.
Kdor pade v mlako, pride moker iz nje.
Komur mlaka smrdi, se redko v nji
utopi.
Če brodiš po mlaki, ne toži o mokri
obutvi.
Kar vržeš v mlako, spravijo race iz nje.
Čimbolj mešaš mlako, tem grša je.
V mlako ne pluj, morda boš še pil iz
nje.

Reki:

Iz mlake v lužo.
Iz vseh mlak piti.

Mleko.

Mleko je mleku podobno.
Boljša žlica mleka dana ko pečenka ob-
ljubovana.
Drago je mleko za knežje otroke.
Obilo mleka, obilo sira.
Kdor mleka prosi, pastirja ne rabi.
Kdor je z mlekom polit, so rade mačke
pri njem.
Sladko mleko varuj mačk!
Pokritega mleka mačka ne izpije.
Kdor se je z mlekom oparil, še v vodo
piha.
Kar si z mlekom dobil, boš šele z dušo
izgubil.
Iz imenitnih hiš ni mleka, razen če je
miš v njem.

Reki:

Mleko prodaja, preden kravo ima.
Ni od dobrega mleka.
Sta istega mleka.
Mleko se še tvojih zob drži.
Po ptičje mleko poslati.
Vse ima, le ptičjega mleka ne.
To mleko je od modrih krav (posneto).

Drobiž.

Strahotni so vrtinci, ki jih imenujejo
»tornado«, nekateri pa »tajfun«. Naj-
strašnejša naravna sila je tak vrtinec,
ki se kar iznenada pojavi. L. 1737. je ob
toku reke Ganges tak tornado uničil živ-
ljenje 300.000 osebam. L. 1864. je ob in-
dijski obali pokončal 40.000 Andomanov.
Vrtinec na otoku Formozi je l. 1911. po-
rušil 26.000 hiš. L. 1913. je hipoma izgu-
bilo življenje ob tajfunu 40.000 Kitajcev;
lani pa (v noči med 2. in 3. avgustom) v
pristanišču Svatoto okrog 50.000 oseb.
Letos je divjal tak tornado v pokrajinah
veletoka Missisipiija. V petih minutah
je bilo razrušenih več mest in nebroj
vasi, in sicer tako, da se komaj pozna,
kje so stale.

Srce je najboljši stroj. Ali tega ne
verjameš? Glej, pri nekaterih gre ta
stroj 70 do 80 in še več let brez pre-
nehljaja in brezhibno. Hitreje kot nihalo
pri uri tolče in utriplje, in sicer na uro
okrog 5000 krat. Kdor doživi starost 60
let, mu je srce udarilo vsega skupaj 2
milijardi 625 milijonov in 800 tisočkrat.
Kako krasen in vzoren motor je to, ki
nam ga je podaril Stvarnik!

To se sučemo! Marsikaj nas vara. Ta-
ko n. pr. se nam zdi, da solnce plava
nad nami, v resnici se pa zemlja suče
okrog solнца — in s kakšno brzino! Zve-
zdoslovci so uganili, pa tudi točno pre-
računili, da poletimo na tem teku okrog
solнца v enem letu 950 milijonov kilo-
metrov. Vsak dan se pomaknemo na-
prej za malenkost dveh milijonov 544 ti-
soč kilometrov; na uro 106.000 kilome-
trov; na minuto 1766 kilometrov; v eni
sekundi pa 29 kilometrov. Kako hitro je
to? Približno 75 krat hitreje jo dirjamò
kot kanónska krogla, dasi tega še opa-
zimo ne.

1. Računska naloga.

O Božiču so vprašali Janeza, koliko je
star. Janez jo je pa radovednežem tako za-
solil: »Čez deset let bo moj oče trikrat to-
liko star, kakor sem jaz danes. Pred dese-
timi leti je bil pa moj oče dvakrat toliko
star, kakor sem jaz danes.« Povejte, koliko
sta stara oče in sin!

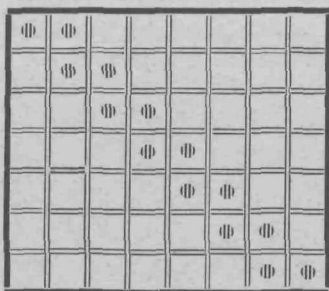
u

$$x + 10 = 3x$$

$$x - 10 = 2x$$

2. Pravokotnik.

a b

a b

Imaš tole vrsto črk: a, a, a, a, a, a, a, c, d, e, e, e, e, e, f, g, i, i, i, i, j, k, k, k, l, l, m, m, n, n, n, n, n, o, o, o, o, o, o, p, p, p, r, r, r, s, s, s, š, t, u, v, v, v, v, z, z. Iz teh črk napravi sledeče besedne pomene: nekaj, kar napravljamo posebno zaslužnim možem; vrsta četveronožnih živali; tovarniško podjetje; nespametno govorjenje ali pisanje; cerkvena dostojanstvenika; mesto v Bosni; cvetlica.

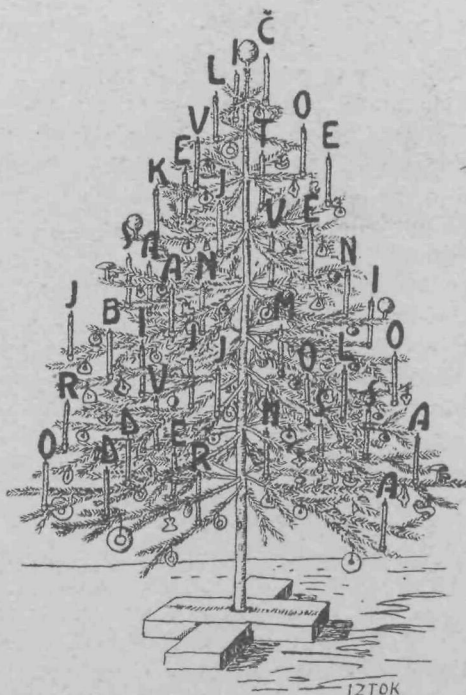
Če boš vse prav pogodil, boš dobil v črti a-a ime dobrega mladinskega pisatelja, v črti b-b pa njegov rojstni kraj.

3. Podobnica.

4. Skrivvalica.

(Božično drevo.)

Pazite na sveče in na vejice!

(Rešitev in imena rešilcev – ki se sprejemajo le
tekem 10 dni po izidu lista – v prihodnji številki.)
Objavijo se le imena rešilcev vseh zagonek.

1. Rešitev skrivalice v 3. številci:

Bog vas ohrani, kraji nam rodni!

(Začni pri ptici, ki leti najnižje, potem pa vedno poišči ptico, ki leti za spoznanje višje in tako naprej.)

2. Rešitev izpreminjevalnice v 3. št.:

Veda, peka, kača, slon, krik, smrt, Inka,
Krek, veja, tele, sila, Vega, veža, igra, gora,
seno, soba, reka, hrup.

Debelo tiskane črke povedo: Večni mir
je le v grobeh.

3. Rešitev sestavljalnice v 3. številci:

Pridnemu lakota v hišo gleda,
vanjo si ne upa.

4. Rešitev podobnice v 3. števil.

Spominjaj se mrtvih.